

secte diferent del mosquit però mossegador, coent o pi-
quent com els andalusos en qüestió; i s'escau que
la forma palmesana *marfuit* suggereix més aviat que la
-i no sigui = -yl/-ll sinó provinent de -r' o -g^e. Tant
la localització a Múrcia, com a Castalla, Tortosa i Ma-
llorca, serien també favorables a una provinença, al-
menys en part mossàrab. És clar que *mord-fui* passava
molt naturalment a *marfui* per dissimilació, i la provi-
nença mossàrab i ultracorreció de dialectalisme, tant
com la influència del nom de planta, conduïen a can-
viar -ui en -ull. *Marfull* 'maror', que *AlcM* atribueix a
Cadaqués, no deu ser més que una confusió d'estiue-
jants entre *maror*, *marutxell*, *escull* i el nom de planta.

Marfundir, marfús, V. marfondre

MARGA, «substància terrosa formada d'argila i ter-
ra calcària pulverulenta» (Fontserè, *CiFiNat.*, p. 244),
pres del ll. *marga* id., mot d'origen cèltic en llatí. □
1.ª doc.: Lab. 1840. Són també llatínismes, tan recents
com en català, el cast., port. i it. MARGA, DCEC, on
es pot veure bibliografia; afegim-hi Bolelli (*It. Dial.*
xviii, 52) i alguna penetració recent en l'ús català:
«rouredes, que baixaven, aclarint-se, fins a deixar al
descobert la gleba grassa, que s'aplatjava suaument al
topar amb la *margra* del conreu», MrnVayreda (*Sang*
Nova, I, 123). Del derivat MARGILA prové el fr. ant.
marle (avui *marne*), que sembla haver tingut alguna
prolongació fins a l'aragonès del NO.: a Aragüés m'en-
senyen *marlera*, mena de terra o mineral, intermedi en-
tre sauló, guix i pedra (1966).

*Margada, V. maregada (MAR) Margalida, V. mar-
garida*

MARGALL, gramínia dolenta dels camps que neix
entre els cereals, semblant al jull i a la cugula, nom
comú amb l'oc. mod. *margai* o *amargalh*, que des del
Llenguadoc i Provença s'estén fins al Nord dels Ce-
vennes i Savoia (*marjhal, mardzelb*); origen incert però
és probable que la variant *amargalh* (que també exis-
teix localment en català) sigui la primitiva, i que es
derivi del cat. i oc. *amargar*, pel gust amarg que sem-
bla que donen els seus grans quan es barregen amb la
farina dels blats; són vagues o fetes a la lleugera les
suposicions d'un origen pre-romà. □ 1.ª doc.: 1375.

Recollit tard pels lexicògrafs: «herba com a jull, per-
niciosa als sembrats», Lab. 1840; *DAG.* repetint els
termes d'Escrig (1851); ACCosta, *Introd. a la Flora*
de Cat. (1877) com a nom del *Lolium perenne*, que
quan és cultivat és *ray-grass* (pp. 275, 326) i de l'*Hor-*
deum murinum nom que se li dóna «en la montaña,
como a los *loliium*; común en los sitios herbosos, ca-
minos etc., de todas partes [florece en] primavera»
(p. 272). Colmeiro (*Enum.* v, 339) com a nom de l'*hor-*
deum murinum, cat. *pèl de rata* i *margall* segons Cos-
ta, *espigallot*, bal. *ordí bort*; p. 415, per al *Lolium*
temulentum, val. *margall* o *jull* segons Cavanilles, cat.
jull; p. 411 per al *Lolium perenne*, *amargall* segons el
Catal. metó. de plantas obs. en Cat. (del mateix Col-

meiro, 1846), i *margall* segons Costa i Palm. (que supo-
so vol dir el *Vocab. del Humanista*, de Val. 1569-73,
de LPalmireno, que seria la dada botànica més antiga),
i bal. *margay*. El *DFA.* l'identifica només amb l'*Hor-*
deum murinum, gramínia d'un a dos pams, amb espi-
ga semblant a la de l'ordi, freqüent a les vores de les
parets, camins, camps etc.

Com que, en forma de rai-gras, també es contra
s'usa com a farratge grosser, deu haver estat objecte de
venda, i per tant es comprèn la dada documental que
aporta *AlcM* d'un doc. d'arxiu barceloní de 1375, pro-
hibint comprar a la «ciutat [de Bna.] ne fora aquella,
per vendre ferrage ne *margay* ne erba altra alcuna».

Aqueixa qualitat grossera i el mal que fa el margall
al gra i a les collites són la base dels usos metafòrics,
que prengueren durables arrels en el parlar val.; en el
S. xvi sembla que se li donava un valor moral: veiem
per les cobles d'Andreu M. Pineda, *Consells a un ca-*
sat (imprès valencià del S. xvi, p. p. MrnAguiló en
el seu cançoner): «Vage al ball poquetes voltes / ab
gent neta de *margall*» (segons *AlcM vaj' al bany ---*),
és possible que també s'entengués per «desenfado, des-
caro», com diu el *DAG.* citant a continuació un altre
passatge dels mateixos *Consells*: «Quin *margall* que té
esta dona», però el context de l'altra cita suggereix
cosa pitjor encara que «descaro», i en tot cas tots dos
proven que aquí no es tracta, contra el que admet
AlcM de parlar grosser sinó de coses de caràcter per-
sonal.

És clar que tot plegat va en un mateix paquet
amb la grosseria del llenguatge, que es documenta en
filòlegs valencians dels dos segles següents; Joan Bpta.
Ballester, 1677: «parlava's lo valencià llenguatge, en
Provença --- i ara en Catalunya, Regne de València,
35 Mallorca, Menorca i Ivissa; però als més, els queda
en pronunciar-lo cert *margall*, que no el tenim los d'es-
ta ciutat»; i Carles Ros (1734): «no en el de [llengua]
catalana, que ésta no ha tenido cuidado de adelantarse,
pues hoy día se conserva malsonante, grosera, isleña
y montaraz, que a esto llamamos los valencianos *mar-*
gall»,¹ que després desenrotlla i aclareix: «la lengua
materna dexó la grosseria y términos mal sonantes,
que llamamos los valencianos *margall*, passando a ser
tan gentil ---» (on ressona encara la grandesa dels Au-
siàs, Joanot, Corella...). Català ho era i ho és tot, amb
alts i baixos d'elegància, ací i allà.

Tornant a les herbes aquesta és coneguda amb
aquest nom, pràcticament igual, en tot el domini de la
llengua. És valencià («joyo, cominillo, cizaña», Escrig
1851; Cavanilles, *Obs.* II, 325); mallorquí «herba, val-
llico», *DFgra.* (s. v. *mergay*) «juy», *Damen.* (id.), «de
primer no hi havia més casta de blat qu'es de *perdiu*,
que és una espècie de *margay*, qui treu s'espiga a
modo de corona, just ab dos granets com a grianses, y
se sol fer en els esveïts, voreres de camins y tenasses:
ara veureu com é que 's blat dexà d'esser tan magre
y ruc», AMAlcover (rondalla XIX, BSAL VII, 292a).

I fins al cim dels Pirineus: «*margal* 'mala herba dels
camps' a l'Alt Urgellet (Arcavell, 1936), «mala herba
que neix entre els cereals» tots els pobles de Cardós i